

נדה סא

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף סא. משנה שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת וכו'. כתב הרא"ש בשם הראב"ד, וכ"ה בבעה"נ (שער הכתמים סי' ב) דדוקא ישנות, שמתוך שינה הן דוחקות זו את זו, וחוששין שמא דחקה אחת ונכנסת למקום חברתה, אבל אם הם נעורות במטה, אין לחוש להשמטה, שאפשר לכל אחת ואחת שתדע את מקומה, ואם תאמר ברי לי שלא באתי לכאן [למקום מציאת הדם] טהורה וכו'. וכ"כ הרשב"א בתוה"ב הקצר (כ"ז ש"ד)

2. ספר איזהו מקומן

תחת הפנימית שתיים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה - כתב הרשב"א דמיטה ששנו כאן היינו מיטה עצמה דומיא דספסל, אך אם יש סדין במטה כולן טמאות לפי שהסדין מתהפך אילך ואילך, ודמי להא דאיתא במתני' לעיל נו: 'מפני שהוא חוזר'. וכ"כ הרא"ש (סי' ד') בשם הראב"ד, והוסיף דנראה דהיינו בסדין העליון שמתכסה בו שהוא מתהפך ולא בסדין התחתון. ועי' בכ"ח

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתים טמאות. כתב הראב"ד (בעה"נ שער הכתמים סי' ב) דגם כאן היינו דוקא כשבדקה עצמה בשיעור וסת של מציאה. וכ"ה דעת הרמב"ן והרשב"א. אבל הרז"ה

4. ספר ים של שלמה - גיטין פרק ד אות עב

... ומכל מקום מי שגונב מן הגוים, שדינו בתליה, אין צריכין כלל לפדותו, כי הוא מתחייב בנפשו, ולא דמי להאי דזבין עצמו ללודאי כו', דמשמע אי לאו הוה משומד היו פודין אותו. אין הפי' שמכר עצמו לקטלא, אלא מכר עצמו לשיעבוד, ולא ידע מזה עד אחר המכירה, דאם לא כן כל א' היה מוכר עצמו ללודאי, והיו מצווים לפדותו, וק"ל כשם שמצוה לפדות עבדים משוחררים, כך מצוה לפדות את העבדים, וכן איתא לעיל (ל"ז ע"ב) בסוגיא דמתני' דעבד שנשבה ופדאוהו כו'.

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

לדברי היש"ש. אבל ברדב"ז (מתני' פ"ח הי"ג) הביא מש"כ בתשובה (ת"ח סי' קסח) דלעולם פודין אותו כדין מי שלוה מן הגוים, שהרי אינו גונב להכעיס אלא לתיאבון, שאם היה מוצא ממון בהיתר לא היה גונב, ומזה הטעם אפי' היה רגיל לגנוב ממון של ישראל ותפסוהו הגוים פודין אותו וכו' עי"ש. וכ"כ

ועי' בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' ט) באחד שנטל סכין ותקעו בלב חברו והמיתו, דאסור להצילו מהמיתה בשום אופן אפילו בדרך היתר, דזה גמרא מפורשת כאן, וכדפרש"י

6. דף על הדף נדה דף סא עמוד א

בגמ': אשר הכה ביד גדלי' וכי גדלי' הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש, מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן. **כתב במסילת ישרים** (פרק כ') וז"ל:

מה שצריך לבאר עתה הוא משקל החסידות הזה, והוא ענין עקרי מאד מאד, ותדע באמת - שזהו "המלאכה הקשה שבחסידות", כי דקותו רב ויש ליצר הרע בדבר הזה כניסה גדולה, על כן נמצאת סכנתו עצומה כי הרבה דברים טובים - יוכל היצר לרחק כאילו הם רעים, **והרבה חטאים - לקרב כאילו הם מצות גדולות**. ובאמת שלא יוכל איש להצליח במשקל הזה אלא בג' דברים: א. שיהיה לבו ישר שבלבבות, שלא תהיה פנייתו אלא - לעשות הנחת רוח לפניו יתברך, ולא זולת זה כלל. ב. ושיהיה מעיין על מעשיו עיון גדול, וישתדל לתקנם על פי התכלית הזוה. ג. ואחר כל זאת יהיה משליך יהבו על ה', שאז יאמר בו (תהלים פ"ד) אשרי אדם עוז לו בך וגו' לא ימנע טוב להולכים בתמים כו'.

והנה מה שצריך להבין הוא כי אין לדון דברי החסידות על מראיהן הראשון, אלא צריך לעיין ולהתבונן עד היכן - תולדות המעשה מגיעות, כי לפעמים המעשה בעצמו יראה טוב, ולפי שהתולדות רעות יתחייב להניחו, ולו יעשה אותו יהיה חוטא ולא חסיד.

הנה מעשה גדליה בן אחיקם גלוי לעינינו, שמפני רוב חסידותו שלא לדון את ישמעאל בן נתני' לכף חובה, או שלא לקבל לשון הרע, אמר ליוחנן בן קרח שקר אתה דובר על ישמעאל (ירמיה מ'). ומה גרם? גרם שמת הוא, ונפזרו ישראל, וככה גחלתם הנשאר [עיי' רמב"ם הל' תענית - פ"ה ה"ב], וכבר ייחס הכתוב הריגת אנשים אשר נהרגו אליו - כאילו הרגם הוא, וכמאמרם ז"ל (נדה ס"א): על הפסוק את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד גדליה. ע"כ דבריו שהם כגחלי אש.

7. תוספות מסכת נדה דף סא עמוד א

זה עוג שפלט מדור המבול - הכי נמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאחי הו' אלא דהך הפליט קים ליה דהוא עוג ולא סיחון מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה ועוד אמר (בפרק רבי אליעזר) (דף לד) שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש עוג אמר בלבו אמר ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אברהם.

8. דרש משה במדבר - כא - לד

אל תירא אותו [כא לד]. ופרש"י מפני שעשה דבר שהיה ניתא לאברהם. ולכאורה תמוה חדא שהיה שלא לשמה ולרעה כדפרש"י בפ' לך [יד יג], ובעכו"ם אף שהוא דבר טוב אם הוא שלא לשמה אינו נחשב מצוה כדאיתא בב"ב דף י" ע"ב, ולדבר רע כמו לקנטר אף בישראל אינו מצוה. ועוד הא השי"ת הבטיח להכניסם לארץ ישראל ואיך שייך שעוג יעכב. ונראה שודאי ידע משה שלא יוכל לעכב, אבל כל מצוה שנעשית תובעת שכרה, דהיינו שיתנו שכר על עשייתה, כיון שנתקדש מזה ש"ש והוא גרם לכך שהוא כעין גלגול זכות. ואף שעל כוונתו חייב ליענש, מ"מ על הטוב שיצא מזה יש שכר, וצריך לדון ע"ז, ואף שידוע שהדין יצא לטוב

9. דעת זקנים מבעלי התוספות על במדבר פרק כא פסוק לד

ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו - פרש"י לכך הוצרך לו' אל תירא אותו מה שלא הוצרך לו' מסיחון לפי שהיה ירא פן יעמוד לו זכות מה שהגיד לאברהם אבינו שנשבה לוט וא"ת והלא כוונתו לרעה היתה כדי שיהרג אברהם ויקח שרה י"ל כיון דהצלה באה על ידו היה לו לירא כמו שמצינו בפרק חלק בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאת ממנו רות ואע"פ שלא נתכוין אלא לרעה לקלל את ישראל ומיהו תימה למ"ד דעוג נקרא פליט על שנפלט מן המבול דבמס' נדה מסיק דעוג וסיחון אחי הו' וא"כ [היכן מצינו] שסיחון פלט מן המבול דבשלמא עוג מצינו סמך ורמז כדפרשתי בפ' נח בשם ר"י החסיד וישאר אך נח שעולה בגי' עוג אבל לסיחון לא מצינו רמז. ואו' הרב רב יחיאל בר יוסף שעוג נולד קודם המבול ואמו היתה מעוברת מסיחון בשנת המבול והלכה ונשאת לאחד מבני נח וכבר היתה מעוברת מאותן בני האלהים אשר לקחו מבנות האדם ונולד סיחון בתיבה:

10. מהרש"א חידושי אגדות מסכת נדה דף סא עמוד א

עוג שפלט מדור המבול כו'. שברח לא"י כדאמרינן בחלק עכ"ל רש"י ולא מצאתיה באגדת חלק אבל בזבחים פ"ב איתא דעוג על צידי התיבה היה עומד ואפשר דהיינו דוקא למ"ד המבול היה בא"י אבל למ"ד דלא היה המבול בא"י איכא למימר כך שברח לא"י ואע"ג דלדידיה נמי מתו בא"י משום הבלא כדאיתא שם אפשר עוג שהיה גבור וגדול לא הזיק לו ההבל כמ"ש התוספות שם גבי ראם וק"ל:

11. רבנו בחיי על במדבר פרק כא פסוק לד

אל תירא אותו. לא היה ראוי למשה שיירא מזרועו בשר, כי כיון שהשכינה עמו מה יעשה לו אדם, והלא הנביא מזהיר לישראל מי את ותיראי מאנוש ימות (ישעיה נא, יב), כי יראת בשר ודם לצדיק יירא את ה' מפחיתות הנפש, ומשה עצמו יזהיר לישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם (דברים לא, ו), לא תערצו ולא תיראון מהם (שם א, כט). אבל נתירא ממנו מזכות שידע לו מענין אברהם, והוא שדרשו חז"ל במסכת נדה פרק האשה שהיא עושה צרכיה (סא). מכדי סיחון ועוג אחי הווי מפני מה נתירא מעוג ולא נתירא מסיחון, משבחו של הקב"ה אתה מכיר מה בלבו של אותו צדיק, אינו אומר אל תירא אלא למתירא, מלמד שנתירא משה שמה תעמוד לו זכות אברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) ויבוא הפליט ויגד לאברהם העברי, ואמר מה זה עוג שפלט מן המבול. והנה החכמים ז"ל סוברים בעוג זה שהוא אותו עוג של מבול ושהגיד לאברהם והאריך ימים רבים:

ויש שפירש שעוג זה אינו אותו של אברהם עצמו אבל היה ממשפחתו ומזרעו, ומשה נתירא ממנו שלא תעמוד לו

זכות אבי אביו שהיה בזמן אברהם. ולפי זה כשאמר כאן סיחון ועוג אחי הווי אם הכוונה אחים ממש מן האב והאם היה לו למשה להתירא מסיחון גם כן כי גם הוא ראוי לטול חלק בזכותו של עוג אבי אביו, אבל היו אחים מן האם, ועיקר זרעו של עוג הפליט לא נשאר אלא בעוג זה שהוא ממשפחתו ועיקר זרעו מן האב, ועל כן נתירא משה מעוג ולא נתירא מסיחון.

אבל אנו אין לנו אלא מה שקבלו חז"ל בעוג זה שהוא ממש אותו עוג של אברהם: וכן אמרו במדרש תנחומא (הוקת כא) ויבוא הפליט ויגד, כוונתו היתה כדי שיצא אברהם ויהרג. נתן לו הקב"ה שכר רגליו וזיהו כל אותן שנים, ומצד אחר גבה ממנו שנפל ביד בניו, וכשבא משה לעשות מלחמה עמו נתירא ממנו, אמר אני בן מאה ועשרים שנה וזה יותר מחמש מאות אילולא שהיה לו זכות לא היה כל השנים הללו, אמר לו הקב"ה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו, אתה בידך תרגמו ועשית לו כאשר עשית לסיחון. עד כאן.

ויש לדעת כיון שסיחון ועוג אחים היו קודם המבול ועוג לבדו הוא שפלט ואנו רואין שלא ניצולו כי אם שמונה שבתיה, **אם כן סיחון זה מהיכן יצא והיאך היו אחים שאמר עליהם אחי הווי. וראיתי במדרש סיחון ועוג בני שמחזאל היו שהיה מבני האלהים, ושמחזאל בא על אשתו של חם סמוך לכניסתה לתיבה, וסיחון נולד בתיבה, ולכך שמש חם בתיבה כדי לחפות על אשתו.** ולדעת חז"ל נצטרך לומר בסיחון שגם הוא האריך ימים כעוג אחיו, **ואריכות הימים של כל אחד היתה סיבה לסיבה ידועה מבעל הסיבות יתברך, ומי יודע מחשבות ה' יתברך.** ומה שאמרו בפרק הרוואה (ברכות נד ע"ב) מחייה בקרסוליה וקטליה, ירמוז כי משה ביטל זכותו ושכר פסיעותיו, וכמו שפירש הרב הגדול מורי ר' שלמה נ"ר בפירוש ההגדות שחיבר. **נמצאת למד שלא היתה יראתו של משה רבינו ע"ה על כוחו וגבורתו ועל גובה קומתו, רק מזכותו, שהרי רצונו של הקב"ה אינו דבק באדם לפי הגבורה והכח כי אם לפי הזכות, שכן אמר הכתוב (תהלים קמז, י) לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה, רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו:**

12. חידושי אגדות למהר"ל נדה דף סא עמוד א

שמה תעמוד לו זכותו של צדיק. יש לתמוה איך יעמוד לו זכותו של הצדיק ולא יעמוד זכותו לבניו, אך דבר זה יש לך להבין. כי אברהם נקרא האדם הגדול בענקים כמו שדרשו ז"ל (ב"ר פמ"ג) על אברהם, כי מדתו הגדולה ומשם (כח(ו) הענקים, ולפיכך כח עוג הוא מצטרף אל כח אברהם, ולא שהיה ירא משה מפני עוג שתעמוד לו זכותו של אברהם, רק היה ירא כי יש לו צירוף וחבור אל מדריגת אברהם הקדושה, והיה חושב כי כחו של עוג יש לו חבור אל כח קדוש. ובשביל זה אמרו ויבא הפליט זה עוג שפלט מדור המבול, וזו שפלטו הוא בשביל זכות אברהם שהיה מגין עליו, ולכך פלטו מדור המבול. ולכך חשיב משה כשם שפלטו מדור המבול בשביל זכות אברהם, כך יעמוד לו עתה זכות אברהם. ופירוש זה כמו שאמרנו, כי חשב כי עוג שהוא ענק וכחו גדול כחו קדוש כמו אברהם שגם נקרא [הוא] ענק ויש לו כח קדוש עליון, אבל לא היה כן, אע"ג שהיה אברהם ענק היה כחו כח קדוש אבל עוג כחו כח טומאה ובדבר הזה הארכנו במקום אחר.

13. פרדס יוסף החדש פר' חוקת

וכ"ק אדמו"ר מגור בעל ה"פני מנחם" זי"ע ביאר דזה היה באמת הסיבה שמשה פחד מעוג מלך הבשן, כיון שנימול יחד עם אברהם אבינו, והיה לו כח המילה, משא"כ בני"י לא היו אז נימולים וכדכתיב (יהושע ה, ה): וכל העם הילודים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו וגו'. ולכן גם כשרצה משה רבנו לנצח את כוחו של עוג, היה זה ע"י דמחי' בקרסוליה וכדאי' בברכות (נ"ד ב), היינו שהיכהו ברגלו בכח המילה, ובוזה החליש כוחו נגד בני"י עכ"ל.

14. תוספות מסכת נדה דף סא עמוד ב

בגד שאבד בו כלאים לא ימכרו לעובד כוכבים - וא"ת וליבטיל ברובא כדפרכין בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער נזיר שנארג בכגד ידלק וליבטיל ברובא ומשני בצפרתא שארג בו צורת צפור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרין על ידי תערובות כך אסור המרובה כמו המועט.

15. רא"ש על הלכות כלאי בגדים - סימן ה

... ולא אמרינן שיבטל ברוב מאחר שאין מקומו ניכר בכל הבגד. כדאמרינן בשלהי תמורה (דף לד.) דצמר דבכור ושער דנזיר שנארגו בבגד דבטל אי לאו דעביד מיניה ציפרתא פי' שארג צורת ציפור מן השער דחשיב ולא בטיל דלא שייך ביטול

ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר. אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביה ביטול ברוב. דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורים אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך ביה בטול כיון שע"י תערובת נאסר. שאני התם דדרך ביטול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם. תוספתא בד"א בזמן שהביא פשתן וצמר וטרפן זה בזה אבל העושה חלוק שכולו צמר גמלים או כולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר וחוט אחד של פשתן אסור פירוש ששני חוטין של צמר ושל פשתן זה אצל זה. אבל אם חוט של צמר בצד אחד וחוט של פשתן בצד אחר מותר. ירושלמי אילו כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים הייתי אומר אין אסור אלא מלבוש. ת"ל לא יעלה עליך אי לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפשיל הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש מה מלבוש מיוחד דבר שהוא מהנה הגוף אף אין לי אלא כל דבר המהנה הגוף. לאיזה דבר נאמר לא יעלה עליך. רבי נתן בר בבא ר' יונה בשם רבי זירא שאם היה בגד גדול מקצתו יש בו כלאים ומונח בארץ ומקצתו אין בו כלאים לא יתכסה בצד השני

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' באר"ז (הל' אבלות סי' תכא) שהאר"י בזה אם מטילים ציצית למתים, והביא דיש במדרש למה נסמכה פרשת ציצית לפרשת מקושש, לומר לך כיון שמת נעשה אדם חפשי מן המצות חוץ ממצות ציצית, עי"ש בזה. והובא נמי בתוס' במס' ב"ב (עד. ד"ה פסקו) שיש במדרש שהמתים חייבים בציצית. וכ"כ בשבכה"ל (שמחות סוסי" ח). ועי' בתורת אדם לרמב"ן (ענין ההוצאה) הלכה רווחת שאין קוברין המת אלא בטלית שיש בו ציצית וכו'. ועי' בכיאר הגר"א (או"ח סי' כג סק"ז). וענין זה אם יש לפסול הציצית י"ל דתלוי אם מצות בטלות לעתיד לבוא, דשמואל ס"ל במס' שבת (קנא:) דמצות אינן בטלות לעת"ל [נדלא כר"י בסמוך], ואם לא יטילו ציצית נמצא כשיעמוד מקברו בלא ציצית לעת"ל יש כאן עבירה, וכדכתבו באר"ז ובתוס' שם. ועי' בתוס' זור"ש (ד"ה לא שנו). שוב ראיתי ברוקח (סי' שסא) שכתב, וצריך כל אדם שלא ינתקו הציציות מטלית המת כדמשמע בגמ' כאן כו', ומשו"ה נקברין בציציותיהן, ולא קי"ל כר' יוחנן דאמר מצות בטלות לעת"ל וכו'. ועי' בדברינו בסמוך (ד"ה זאת – כתב) שיש חולקים ופסקו להלכה כר"י.

17. מהר"ץ חיות מסכת נדה דף סא עמוד ב

גמרא זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא. נ"ב באמת רבו המאמרים הסותרים בזה עי' מדרש משלי דכל המועדים עתידים לבטל ועי' תשובת הרשב"א סי' צ"ג ועי' ויקרא רבה פ' שמיני דישחוט את שור ע"י לויתן והרי אין שוחטין במגל יד ומשני תורה חדשה מאתו תצא. וכן דרשו סוף פ' צו הקרבנות עתידין לבטל. ואולם בירושלמי פ"ק דמגילה איתא להיפך. דר"י ס"ל דכל הנביאים בטלים חוץ מה' חומשי תורה ור"ל ס"ל הלכות אין בטלות לעתיד לבא ועיין שות רדב"ז ח"ב סי' תרס"ו וסי' תתכ"ח ורמב"ם ספ"ב מהלכות מגילה. עכ"פ מבואר דחומשי תורה והלכות אינם בטלים לעולם ועיין יפה מראה פ' שמיני דהאר"י לישר המעוקלות דאלו השינויים מדיני תורה יהיו רק הוראת שעה ולא לדורות כמו שכל הקרבנות המבוארות ביחזקאל בחידוש בית שלישי יהיו רק לשעה. עי' רמב"ם פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הט"ו שוב מצאתי ברשב"א בחי' (קדושין עב ע"ב) לשיטת ר' יוסי דעתידין ממזרים לטהר. ואיך אפשר דיתבטל דבר מן התורה ת"ו. ותי' דיהיה רק הוראת שעה ולא לדורות ובפרט ראה דברי הרשב"א ח"א אגדות מובא בעין יעקב ספ"ק דברכות על מאמר ב"ז דעתידין שלא להזכיר יציאת מצרים לעתיד. שפי' מאמר ר' יוסף כאן מצות בטלות לעתיד רק על

עולם שאחר המות. אבל בעולם התחיה כשיעמדו בגופם בודאי חקת עולם לדורותיכם כתוב ע"ש. ואף לשי' התוס' כאן ד"ה ואמר ר' יוסף משמע דקאי על עולם התחיה. היינו רק ברגע התחיה אבל אח"כ פשיטא דיחזור לאיסורו ואכ"מ להאריך:

18. חידושי הרשב"א מסכת נדה דף סא עמוד ב

זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבוא. י"מ משום דאמרינן בכתובות (ק"א ב') מתים שעתיד הקב"ה להחיות בלבושיהן הן עומדין, וקשה לי דמתים שהחיה יחזקאל יוכיחו דאמר בפ' חלק (צ"ב ב') אבא מהן ואלו תפלין שהניח לי אבא מהם היו, ונ"ל לעתיד לבא משעת שמת קאמר ולומר שאין החי מצווה על המת, כדרך שאמרו (יבמות ק"ד א') בקטנים לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים, וטעמא משום דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות בשעת מיתתו, ויש לעתיד לבא בזמנו ובזמן מועט, שלא תהא מכשילין לעתיד לבא, ביומא (ע"ו ב') בעובר עד צוארו במים להקביל פני רבו, ובשבת (ע"א ערובין מ"ה א') בחוזרים עם כלי זיינן, והא דאקשינן לא שנו אלא לספדו אבל לקברו אסור, משום דשעטנו לא אסרה תורה אלא לבישה והעלאה דומיא דלבישה וסופדו לכבודו בלחוד הוא, והוי דומיא דמוכרי כסות שמוכרין כדרך, אבל לקברו הוי דומיא דלבישה ולפיכך אסור למ"ד אינן בטלות.

19. חידושי הריטב"א מסכת נדה דף סא עמוד ב

והא דאמרינן זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא, פירשו הראשונים לעתיד לבא לזמן תחית המתים, וזהו שאמרו כאן זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא שאילמלא כן היאך עושין להם תכריכין של כלאים, והא אמרינן בכתובות (ק"א ב') מתים שעתיד הקב"ה להחיות בלבושיהן עומדין ונמצאו לובשין כלאים באותה שעה, אלא ודאי מצות בטלות לעתיד לבא, והיינו דאמרינן בפרק שואל במסכת שבת (קנ"א ב') אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה, ומה שאמרו ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות, לא מפני שסובר שמואל דאין מצות בטלות לעתיד לבא ולפלוג אהא מתניתא ואמתניתין דתנן תכריכי המת אין בהם משום כלאים, אלא דשמואל סובר שאין תחית המתים כלל לימות המשיח אלא לאחר כן בסוף הכל, אבל מודה שהמתים אינם בכלל מצות.

ואי ק"ל הא דאמרינן בפרק חלק (סנהדרין צ"ב ב') גבי מתים שהחיה יחזקאל (אבא מהן) [אני מבני בניהם] ואלו תפלין שהניח לי אבא מהם היו דאלמא מתים שהיה להם תחיה נהגו במצות, הא לא קשיא ושתי תשובות בדבר, חדא שלא אמרו מצות בטלות מן המתים אלא לתחית המתים העתיד לבא שיהא סוף הכל וקרינא ביה היום לעשותם ולמחר לקבל שכרן, אבל בתחית המתים של מתי יחזקאל שלא היו אלא במקצת לא בטלו תורה ומצות, שהרי לא היה להם תחית המתים גמורה לקבל שכר שהרי הולידו בנים וגם חזרו לעפרם, ועוד כי מה שאמרו מצות בטלות לעתיד לבא היינו שלא יהו חייבין לעמוד בהן, אבל מכל מקום יש מצות קדושות כעין תפלין שינהגו בהן מעצמן מפני שלימותן ותפירתן לא בדרך חיוב, והרי אבות הראשונים לא היו חייבין אלא בשבע מצות וקיימו כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין כדאיתא בהגדה (יומא כ"ח ב'), ואי זה זמן ראוי לתת תפלין על הראש ולהקרא שם של הקב"ה עלינו כזמן תחיית המתים.

ואם לחשך מין מתלמידי יי"ו לומר כיון שהמצות בטלות לעתיד לבא נמצא שלא ניתנה תורה אלא לזמן, ולפיכך היה רשות ליש"ו להוסיף ולגרוע ממנה, אף אתה אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן שהתורה לא ניתנה לזמן, כל זמן שיהא העולם הזה קיים שיש בו זכות או חובה וממנה אין לגרוע ועליה אין להוסיף, אבל לעולם הבא שאין בו לא זכות ולא חובה נמצאת בטלה מאיליה, וכן אמר הכתוב היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם וכשם שבטלה מן המתים בקבר לפי שהם חפשיים מן המצות, וזו תשובה גמורה, וכן דעת מורי המובהק רבנו נ"ר.

אבל מקצת רבתי י"א מפרשים כי המצות אינם בטלות לעולם ואפי' לזמן תחיית המתים ומה שאמרו בכאן מצות בטלות לעתיד לבא אינו אלא על (שיעור) [שעת] המיתה כי כשמת אדם נעשה חפשי מן המצות, וכי תימא ומאן דפריך הכא מדבי ר' ינאי דלקברו אסור מכלל דר' ינאי סבר מצות אינן בטלות בשעת מיתה והא היכי אפשר מקרא מלא דבר הכתוב במתים חפשי, וכן סוגיין בכל התלמוד ובכל המדרש שאין מעשה אלא בחיים ולא לאחר מיתה וכן הדעת מכרעת, והכתוב אומר אשר אנכי מצוך היום לעשותם, יש לומר שלא חלקו כאן אלא לענין אם הם בטלות אצלנו לגבי דידהו, דאיכא מאן דאמר שאינן בטלות אצלנו שאסור הוא לנו עדיין להעבירם במצות ואע"פ שהם אינם מצוויים, וכענין הקטנים שנאמר בהם לא תאכלום לא תאכלום, ולפיכך היה אומר דלקוברו בתכריכי כלאים אסור לנו לפי שזה דרך לבישה, אבל לספדו שאינו אלא לכבודו מותר דהוי כעין מוכרי כסות מוכרין כדרך, ור' יוחנן סבר שאף לקברו שהוא כדרך לבישה מותר דמצות בטלות לגמרי משעה שמת, ומה שאומר לעתיד לבא מצינו לעתיד לבא על זמן מועט שלא תהא מכשילין לעתיד לבוא, זו שיטת הרב ז"ל.

וכמה הקשיתי לפניו, חדא דלישנא דמצות בטלות לעתיד לבא אין במשמע לומר שאין אנו מוזהרין על המתים, ועוד היאך יעלה על הדעת שיהא ר' ינאי סובר שאע"פ שמת האדם אנו מוזהרין עליו, והיאך זה דומה לקטנים הבאים לעולם ואנו

חייבים לחנכם ולגדלם במצות, למתים שהלכו לעולמם ונפטרו לגמרי מחיובם לעולם, ועוד מהו זה שאמרו העולם הבא שאין בו לא זכות ולא חובה שהוא על זמן תחית המתים ולא על עולם הנשמות כדמוכח ממאי דאמרינן ופליגא אדשמואל, וכן ההגדה שבריש מסכת ע"ז (ג' א') כולה מוכחת שהוא לזמן תחית המתים ביום השם הגדול והנורא ושאמרו היום לעשותם ולא למחר לעשותם, ועדיין לא הניח דעתי בתשובותיו ואין לנו אלא שיטת הראשונים ז"ל, ואין זה מקומו להאריך יותר בענין זה.

והא דאמרינן ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות. לומר שיצא חפשי מן המצות לדורי דורות ואפילו לזמן תחית המתים, ור' ינאי פליג בהא שלא נעשה חפשי לדורי דורות אלא בעודו מת בלבד.

20. ערוך לנר מסכת נדה דף סא עמוד ב

בד"ה אמר. שמצות בטלות לע"ל. דעת התוס' בזה דמה דאמרינן מצות בטלות לע"ל היינו לאחר תחית המתים אמנם הר"ן בשם הרשב"א כתב דלעתיד לבא היינו לאחר שמת בעוד שהוא מת אבל לע"ל לאחר תחית המתים מצות לא בטלות והסדרי טהרה כתב שיש להוכיח כדעת הרשב"א ממה דאמרינן בסנהדרין ר"פ חלק אמר ר"י מניין לתחיה"מ מן התורה שנאמר ונתתם את תרומת ד' לאהרן הכהן וכי אהרן לעולם קיים אלא מלמד שיקום וישראל נותנים לו תרומה והרי שם בעל מאמר זו הוא ר' יוחנן והוא ס"ל הכא דמצות בטלות לע"ל וא"כ איך שייך תרומה אע"כ מוכח כדעת הרשב"א דלע"ל לאחר התחיה לא בטלות עכ"ל ולענ"ד אין מזה ראיה נגד התוס' דבלא"ה קשה מאוד כיון דלאחר תחיה"מ אין שם אכילה ושתייה כדאמרינן בגמרא אע"ג שיש שם גוף וגוי וכמו שכתב הברטנורא בפ' חלק ע"ש א"כ איך שייך תרומה לאכול ולכן נלענ"ד ע"פ מה דאמרינן יומא (ה ב) כיצד מלבישן לעתיד לבא לע"ל לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם ע"ש הרי דפשיטא להגמרא דלכשיבנה ביהמ"ק וישוב העבודה יקומו משה ואהרן ובניו בתחיה"מ אף שזה עדיין אינה עת התחיה לכל העולם שהרי אין בין בזה"ל לימות המשיח אלא ש"מ וכן איתא בזהר שלעת המשיח יקומו צדיקים גדולים בתתה"מ ועל זה אמר ר' יוחנן בסנהדרין שיתנו תרומה לאהרן הכהן ואם אפשר שהוא אינו אוכל אז שכבר נזדכך כמלאכי רוח מכ"מ יתנו לו תרומה והוא יאכילם לכהנים אחרים אבל לעולם לעת התחיה"ל דמצות בטלות ולכן לא בלבד דליכא ראיה לשיטת הרשב"א אלא אדרבא יש ראיה לשיטת התוס' מכח קושיתם דהכא דלהרשב"א לא שייך מה שתרצו הכא:

21. קובץ שעורים חלק ב סימן כט

(א) בענין מצות בטילות לעתיד לבא והיינו לאחר תחית המתים דאילו לימות המשיח ודאי ינהגו כל המצות לכאורה קשה דהא אחד מעיקרי הדת הוא שזאת התורה לא תשתנה לעולם וי"ל דהכונה בעיקר הזה שדיני התורה לא ישתנו מכפי שנאמרו בסיני ע"י מרע"ה וגם זה נאמר בסיני שלעתיד לבוא יהיו המצות בטילות ולא יתחדש לעתיד שום דין מה שלא ניתן למרע"ה. והא דמצות בטילות לע"ל גם זה הוא אחד מדיני התורה המצויה אצלנו היום.

(ב) עוד י"ל דהא דמצות בטילות לע"ל אין הכונה דהזמן שלע"ל גורם שיתבטלו המצות אלא שהמתים שיחיו יהיו פטורין מהמצות דגזיה"כ הוא במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות לעולם אפילו לאחר שיחיה והדין הזה נוהג גם בזמן הזה דאי מיתרמי ניסא כמתים שהחיה יחזקאל פטורין מכל המצות ולא יהיה לע"ל שום התחדשות בדני התורה והאנשים שיהיו לע"ל שלא יחיו ע"י תה"מ באמת יהיו חייבין בכל המצות.

(ג) והחילוק בין שני הפירושים עוד לפי מ"ש בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרמ"ד הובא בס' אמונת התחיה דיהיו שני תחיות אחת פרטית לצדיקים בימות המשיח ואחת כללית לכל באי עולם ליום הדין הגדול והנורא דלפירוש ראשון דהזמן שלעתיד גורם שיתבטלו המצות אבל לימות המשיח דבדאי ינהגו כל המצות א"כ גם הצדיקים שיחיו אז יהיו חייבין במצות אבל לפירוש השני גם הצדיקים שיחיו לימות המשיח יהיו פטורין מן המצות.

(ד) ובאמת הספק הזה מתבאר להדיא מסוגיא דנדה דס"א דקאמר התם זאת אומרת מצות בטילות לע"ל והיינו מדתנן תכריכי המת אין בהן משום כלאים אף דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן. והיו לבושין או בכלאים ואף דכשיחיו יוכלו תיכף לפשוט בגדיהן וללבוש אחרים מ"מ ברגע הראשון קודם שישפיקו לפשוט תכריכיהן יהיו לבושים כלאים ואסור לגרום לחבירו שיהא אנוס בעבירה ואי נימא כפירוש הראשון אכתי תיקשי האיך קוברין המת בכלאים שמא יהיה מהצדיקים שיחיו לימות המשיח ואותן יהיו חייבין בכל המצות אלא ודאי כפירוש השני דאין הזמן גורם כלל רק דכל המתים שיחיו באיזה זמן שיהיה פטורין מן המצות מקרא דבמתים חפשי.

ובתוס' פ' המוכר את הספינה דף ע"ד ד"ה פסקי משמע הכא שיש ציצית למתים וראיה מפ' התכלת דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזמן שעשה לכבודו פירוש לתכריכים וההיא שעתא ודאי רמינן להו וקשה על המנהג שלנו שנוהגים להסיר ציצית מטליתות של מתים וכו' ורבינו חיים כהן צדק פירש דאנן קיי"ל כר' יוחנן דאמר מצות בטילות לעתיד לבא וההיא דמנחות איירי אליבא דשמואל דאמר אין בטילות ולכך צריך שיהא לו ציצית דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן ואם יסירו לו הציצית במותו נמצא שלעתיד יעמוד בלא ציצית עכ"ל.

וקשה דבגמ' שם איתא ההיא שעתא ודאי רמינן להו משום לועג לרש חרף עושהו ולדברי רבינו חיים אין צורך כלל להך דלועג לרש כדאיתא בנדה דף ס"א דלמ"ד אין מצות בטילות לעתיד לבוא אסור לעשות תכריכי המת ככלאים דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהו ואלא אידכר כלל התם טעמא דלועג לרש ומשום דאסור לגרום שיעמדו בלבושי כלאים וה"נ אסור לגרום שיהיו לבושיין טלית בלא ציצית ועוד קשה דטעמא דלועג לרש שייך ג"כ אליבא דמ"ד מצות בטילות לע"ל כמו למ"ד אין בטילות דמחלוקתן אינה אלא לאחר שיחיו וטעמא דלועג לרש שייך בשעה שהן מתים כמבואר בברכות דף י"ח ע"י"ש.

ונראה לפי מ"ש לעיל דף מ"ד מצות בטילות לע"ל הוא מקרא דבמתים חפשי דגזה"כ הוא שהמיתה פוטרנו לעולם אף לאחר שיחיה וא"כ גם בשעה שהוא מת לבד שהוא אנוס שאינו יכול לקיים בפועל עוד הוא פטור מדינא א"כ לא שייך כלל לועג לרש כמו שמותר לאיש להתעטף בציצית בפני אשה ואין בזה משום לועג לרש כיון שהאשה פטורה מדינא ורק למ"ד אין בטילות לע"ל דלא ס"ל הך דרשה דבמתים חפשי וא"כ גם בשעה שהוא מת היה ראוי להיות חייב אלא שאינו יכול לקיים זה הוי לועג לרש ולפי דעת זו לדידן דקיי"ל מצות בטילות לע"ל לא שייך כלל הך דינא דלועג לרש ואף שאינו נראה כן מדברי הפוסקים מ"מ אפשר דר"ח כהן פליג עלייהו.

ומה שהקשינו למעלה דלמה לן טעמא דלועג לרש למ"ד אין מצות בטילות דכמו דאסור להלביש המת בכלאים משום דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהו ה"נ אסור להלבישו בטלית בלא ציצית בלאו טעמא דלועג לרש יראה לפי מ"ש במרדכי הל' ציצית דכשאיין לו ציצית מותר ללבוש הבגד בלא ציצית וכן הוכיח בשאגת אריה סי' ל"ב ממה שאנו לובשיין טלית בלי תכלת עי"ש והטעם משום דלא כתיב לא תלבש בגד בלא ציצית אלא מצוה היא דרמי רחמנא וכשהוא אנוס רחמנא פטריה ומשו"ה לא איכפת לן מה שיעמדו בלבושיהו בלא ציצית דממ"נ כשיוכלו להטיל ציצית בודאי יטילו לאחר שיחיו וברגע הראשון שלא יספיקו להטיל ציצית הרי הן אנוסין משא"כ בכלאים דהלבישה אסורה לגרום שיעברו גם באנוס.

[מהשמטות. ע"ש פירוש דברי רבינו חיים כהן וברא"ש פ' אלו מגלחין סימן פ' הביא הפירוש הזה בשם רבינו יהודה מפריז וז"ל ושמואל לטעמיה דאמר אין מצות בטילות לע"ל ואם לא יטילו ציצית בתכריכי המת נמצא לע"ל כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהא בלא ציצית ויהיה לועג לרש שגורמין לו לעמוד בלא ציצית לע"ל והוא חייב עכ"ל והוא מבואר כמ"ש בפנים דצריך לשני הטעמים יחד טעמא דלועג לרש וטעמא דאין מצות בטילות אלא שנראה מדברי הרא"ש וכן מדברי תוס' דלא חיישינן לטעמא דלועג לרש אלא על זמן העתיד לאחר שיחיה ולא בשעה שהוא מת כמבואר בברכות דף י"ח דא"ל דלייה כי היכי דלא לימרו וכו' ובהך תקנתא דדלייה שגי.

ובריטב"א בנדה דף ס"א הקשה ממתים שהחיה יחזקאל שהניחו תפילין אלמא דאין מצות בטילות לע"ל עי"ש ומוכה להדיא מדבריו כפירוש השני שכתבנו בפנים דאין הזמן שלע"ל גורם הפטור אלא המיתה פוטרת לעולם גם בזמן הזה].

(ה) ובעיקר דברי הרדב"ז הנ"ל יראה מוכרח כדבריו מהא דאיתא ר"פ חלק מנין לתה"מ מה"ת שנאמר ונתתם תרומת ה' לאהרן וכי אהרן לעולם קיים אלא מכאן לתה"מ מה"ת וקשה דלמ"ד מצות בטילות לע"ל גם מצות תרומה תתבטל אלא צ"ל דקאי לימות המשיח קודם התחיה הכללית כדאית' ביומא כיצד מלבישין לע"ל לכשיבאו משה ואהרן עמהם.

(ו) אמנם לפירוש השני אין ראייה משם דגם לע"ל תנהג מצות תרומה לאותן האנשים שיהיו אז שלא ע"י תה"ת [אלא דמוסגינא דיומא הנ"ל מוכרח כדבריו דמשה ואהרן יחיו לימות המשיח].

22. עיין בספר אז ישיר - מתן תורה [ע' קעה- קפ] בענין שכר לקיום מצוות בימות המשיח

עיין מראה מקום 28 לסיכום

23. ספר איזהו מקומן

מדאורייתא שעטנזו כתיב עד שיהיה שוע טווי ונוז - רש"י מפרש דבעינן שיהא שוע ביחד טווי ביחד ונוז ביחד, ונוז היינו אריגה. וכן פירש הריב"ן - הו"ד בתוס' יבמות ה:; וכן מפרש הר"ש כלאים ט. ת. והתוס' בסוגיין וכן ביבמות ה: פליגי, ופירשו בשם ר"ת דהצמר לחוד והפשתים לחוד יהיו שוע וטווי וכן נוז [ונוז היינו שזור] ואח"כ מחברין באריגה, ולזה הסכימו הרשב"א והר"ן והריטב"א בסוגיין, והרמב"ן בחידושו כאן ובפירושו עה"ת (ויקרא יט. יט.).

ובדעת הרמב"ם (כלאים י. ג.) יש מבוכה גדולה: דתחילת דבריו משמע דשוע לחודיה או טווי או נוז הוו כלאים מדאורייתא, והוא כאתקפתא דרב אשי בסמוך שנדחו דבריו, וסיום דבריו משמע כפירוש"י, ואכן הראב"ד השיגו על ריש דבריו. והטור (יו"ד סי' ע"ג) כתב נוסחא אחרת בדבריו. ועי' בכס"מ וכן בב"י שהאריך הרבה בביאור שיטת הרמב"ם וכן סתירת דבריו בפירוש המשנה. וע"ע בב"ח שם. ובחי' הגר"ח על הש"ס סי' ע"ד.

24. ערוך לנר מסכת נדה דף סא עמוד ב

בגמרא אלא שלא הותרו. הרמב"ם הל' איסורי ביאה (פ"ט ה"ז) הביא הלשון שתקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין כתמים והכס"מ הקשה עליו למה כתב כס"ד ולא כמסקנת הגמרא שלא הותרו ולענ"ד אדרבה זה הוא המסקנא כיון דאמרינן בקשו לגזור על בגדי צבעונים אמרו הא עדיפא ומה הלשון הא עדיפא אע"כ דה"ק דבקשו לגזור

שלא תלבוש מטעם זכר החרבן שוב אמרו אדרבה יש תקנה יותר טוב שתלבש כדי להקל על כתמיהן א"כ מלשון הא
עדיפא נראה שהכמים תקנו כן דאל"כ ה"ל למימר ולא גזרו ולכן אחרי דמסיק אין דתנן וכו' לא צריך שוב להגיד בכרייתא
דקאמר שלא תקנו:

25. שו"ע יורה דעה - סימן קצ

(*) כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה),
(מרדכי ה"נ בשם סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד
צבוע, טהורה. (לפיכך, תלבש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים) (הרמב"ם ובגמרא פרק האשה):

26. ספר איזהו מקומן

ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם ר"נ
בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם:

קובץ דינים בעניני כתם בבגדי צבעונין:

א] לענין הלכה - כתב הרא"ש דהרמב"ן
(נשלמותו ד. ז.) פסק כת"ק, והרמב"ם
(אסו"צ ט. ז.) פסק כר' יונתן ובכתמים
שומעין להקל. וכן דעת הרשב"א בתוה"א,
אלא שכתוה"ב הקצר כתב שהמחמיר
בדברים אלו תבוא עליו ברכה. ובשו"ע (קפ.
י.) פסק בסתמא שכתם הנמצא על בגד צבוע
טהורה.

ג] בטעם שלא גזרו כתמים בבגדי צבעונין -
פירש"י לפי שאין הכתם ניכר בו. וכ"כ

הריטב"א, וכתבו בשיעורי שבט הלוי (קפ. ד.)
ובחוט שני (קפ. יג.) דלפי"ז אם צבע הבגד
הוא בהיר מאד כמו שמצוי תכלת או צהוב
בהירים שהדם ניכר בהן - אין גוזנים אלו
בכלל בגדי צבעונין אלא חשיבי כלבן.

אמנם יש שנקטו שגם בנמצא בצבוע בהיר
אינו מטמא, וסברתם דמעיקר דין דאורייתא
רק ה' מראות טמאין, ובעינן הבחנה גדולה
בהם, וודאי שבכל בגד צבעוני א"א להבחין
בזה, וזהו שכתב רש"י "שאינ הכתם ניכר בו

27. ספר איזהו מקומן

ו] בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' קק"א) נקט דבבגד
הסמוך לגופה לא נאמרה קולא דצבעונין,
והחזו"א (פט. ד.) חולק שהפוסקים סתמו ולא

28. סיכום מספר אז ישיר - מתן תורה [ע' קעה- קפ] בענין שכר לקיום מצוות בימות המשיח

עירוב תבשילין וימות המשיח - דברי המהר"ל

שאלה המטרידה בני עלייה, היא, מדוע ולשם מה מתפללים ומחכים לביאת המשיח ולימות
המשיח כיון שבימות המשיח לא ניתן יהיה להוסיף ולאגור זכויות, וכמבואר בספרים שבימות

המשיח אי אפשר לצמוח ולהתקדם בעבודת ה' ולעלות במעלות התורה והיראה. דומה שהשאלה איננה קשה כלל וכדלהלן.

המהר"ל (נצח ישראל פר' מ"ו) מחדש יסוד גדול בדרך הנהגת העולם שבימות המשיח. חז"ל דרשו את הפסוק בקהלת 'וזכור את בוראיך בימי בחורותיך... והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ', על ימות המשיח בהם לא תהיה זכות ולא חובה. המסר הוא שיש להתכונן בזמן הזה לימות המשיח, כיון שאז כבר לא תהיה אפשרות לשנות ולתקן, שימות המשיח הינם ימים של שלמות, ימים בהם האמת כה גלויה לאדם עד שאיננו מסוגל לעבור על דברי קונו.

עם זאת, מוסיף המהר"ל, שבוודאי ניתן יהיה לצבור זכויות כיון שהעולם הגשמי כמנהגו נוהג ואין בני אנוש נעשים כמלאכים ואפשר יהיה לקיים תורה ומצוות ולעשות מעשים טובים, אלא הענין הוא שהרשעים לא יוכלו לחזור בתשובה ולתקן את מעשיהם, מחמת שהאמת תהיה גלויה לכל וע"כ תיקון המעשים לא ייחשב כתשובה, כיון שמהות התשובה היא השינוי של האדם מתוך ההכרה שהוא צריך לשנות ולשפר את דרכיו, אך בימות המשיח האמת תהיה גלויה כשמש בצהריים וע"כ לא תהיה עוד אפשרות לחזור בתשובה. בזמן זה, מזהיר שלמה המלך, יהיה מאוחר מדי, וע"כ על האדם להתכונן ולהכין עצמו תיכף ומיד כדי שלא יהיה מן הצועקים על העבר.

וא"כ, אע"פ שלא תהיה אפשרות להשתנות ולחזור בתשובה ולהתחיל מחדש, עדיין תהיה אפשרות לצמוח ולהתקדם בעבודת ה' ולהוסיף זכויות על היסודות הקיימים. בזמן הזה מוטלת עלינו חובה לחזור בתשובה לקראת ימות המשיח בהם הצדיקים יוכלו להמשיך ולהתקדם בעבודת ה', בתורה, במצוות ובמעשים טובים.

ומוסיף המהר"ל, שרעיון זה נרמז במצוות עירוב תבשילין, וז"ל:

ויש לפרש כי זה ענין מצות עירוב תבשילין... כי מה שצריך לתקן סעודות שבת קודם שבת, רמז הוא שהשבת מענין עולם הבא, ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ומי שלא טרח בערב שבת מה יאכל. ויום טוב הסמוך לשבת, הם ימים טובים שיש לאדם, כמו ימי המשיח... ואז לא יבשל בתחלה בהן לשבת, שאין יום טוב מכין לשבת... לא יוכל לתקן מה שיאכל לעולם הבא. שזה אינו, שאם מקיים מצות ומעשים בשביל שיש לו הרבה טובות, והוא מקיים מצות, אין זה כלום. לכך אין מבשילין מתחלה מיום טוב לשבת... ולכך אין מתקנין מיום טוב לסעודת שבת, רק אם התחיל לבשל לפני יום טוב - הוא מבשל אף ביום טוב, שזה מוכח שלא בשביל יום טוב הוא מבשל לשבת - עד שלא יהיה רשאי לבשל מתחלה לשבת - שהרי התחיל כבר לפני יום טוב.

בביאור זה מבאר המהר"ל את הרעיון הטמון במצות עירוב תבשילין. שבת דומה לעולם הבא, וכמאמר חז"ל (ע"ז ג' א'), 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת', ויום טוב הסמוך לשבת הינו רמז לימות המשיח הנחשבים לימים טובים. אדם שלא הכין עצמו לפני ימות המשיח דומה לאדם שלא הניח עירוב תבשילין בערב יו"ט, וכשם שאי אפשר לבשל בתחילה מיו"ט לשבת, כן הוא בימות המשיח שלא תינתן אפשרות להתחיל ולהתכונן לעוה"ב. אדם זה הפסיד ואין לו שום אפשרות לתקן את דרכיו הרעים ולחזור בתשובה.

אולם מי שהתחיל לפני יו"ט, דהיינו, שהניח עירוב תבשילין, אזי ניכר שמה שמבשל עתה לשבת הינו המשך למה שהתחיל מעיו"ט, וכן הוא בימות המשיח, שאדם שהתחיל בעולם הזה בהכנות ובמעשים והתכונן לימות המשיח, אזי ניכר שכל מה שעושה בימות המשיח הינו המשך למה שהתחיל לפני כן בדומה לעירוב תבשילין, וא"כ יוכל להמשיך ולעלות בעבודת ה', כי אצל איש זה ניכר שעבודתו באה מעצמו, מבחירתו, ולא מחמת הגילוי של ימות המשיח.

זהו א"כ הרמז בעירוב תבשילין, שחייבים אנו להניח בעולם הזה את היסודות ואת ההתחלה בעבודת ה', וזאת בכדי שבימות המשיח ייחשבו מעשינו כהמשך ולא כהתחלה חדשה, ואז נזכה להיות בבחינת מי שטרח בערב שבת.

על פי יסוד זה, מבאר המהר"ל, את דברי הגמ' שקיים אברהם אבינו אפי' עירוב תבשילין, וז"ל:

ולמה אמרו דוקא מצוה זאת, אבל מפני שבא לומר כי אברהם קיים כל התורה כולה, ויש לחשוב מה בכך שקיים כל התורה כולה, הרי כל ימיו של אברהם היה בטובה, וכמו שאמר הכתוב (בראשית כד, א) 'וה' ברך את אברהם בכל', ולא היה לו צער כמו שהיה ליעקב וליצחק; שיצחק היה בעל יסורין כל ימיו, ויעקב אמר (בראשית מג, יד) 'א-ל-ש-די', [מי] שאמר לעולמו די יאמר לצרתי די, שמעולם לא נח ולא שלו (ב"ר צב, א). ולא כן היה באברהם, שמת בשיבה טובה (בראשית טו, טו), וכמו שהארנו בחבור גבורות ה'. ולפיכך אמר שקיים עירובי תבשילין, דכל קיום המצות היה על דרך זה, שקודם זה כבר נתנסה שהושלך לכבשן האש (פסחים ק"ח), וכמה נסיונות נתנסה, ואם כן התחיל קודם יום טוב לתקן לשבת. ואז היה קונה שלימות ומעלה אף בימים טובים, שהיה לו הטוב בעולם הזה.

כלומר, חז"ל הדגישו שאברהם קיים אפי' עירוב תבשילין כדי ללמדנו יסוד זה. יצחק ויעקב עברו יסורים בחייהם, לעומת אברהם שלא היה לו צער כל ימיו וכפי שמעידה התורה 'וה' ברך את אברהם בכל'. התורה אף מעידה שאברהם אבינו נפטר זקן ושבע ימים, וע"כ, ניתן היה לחשוב שאין כל חידוש בזה שאברהם קיים את כל התורה שהרי חייו היו קלים ונעימים ומתוך טובה זו קיים את כל התורה.

באמרם שאברהם אבינו קיים עירוב תבשילין ביקשו חז"ל להדגיש שבמשך ימי חייו הכין את עצמו על ידי שנתנסה בעשרה נסיונות ועמד בהם, ורק על ידי הכנה זו זכה להגיע אח"כ לקנין שלימות והיה לו טוב אף בעולם הזה. אברהם אבינו הכיר שקנין השלמות נקנה אך ורק לאדם אשר הכין את עצמו מבעוד מועד, רק אדם שבא מוכן יכול להוסיף מצוות וזכויות בעבודת ה' מתוך הרחבה ויישוב הדעת – כמו לע"ל בימות המשיח. הגמ' רומזת, שאברהם אבינו נהג בעצמו חיים של עירוב תבשילין, חיים של הכנה ובניית יסודות, שעליהם ניתן להמשיך לצמוח ולעלות בעבודת ה'.

בדברים אלו מתורצת הקושיא כיצד ניתן להתפלל ולקוות שהמשיח יבוא במהרה והרי ימות המשיח הינם ימים שאין לנו בהם חפץ ואין בהם אפשרות לצבור זכויות ומצוות ולהתקדם בעבודת ה', וע"פ דברי המהר"ל י"ל שכל מי שבא מוכן לימות המשיח לאחר שהניח עירוב תבשילין בעולם הזה יוכל להמשיך בעבודתו ובמצוותיו מתוך הרחבה ויישוב הדעת גם אחר כך, וכשם שמי שהניח עירוב תבשילין יכול להמשיך ולהתכונן לשבת ביו"ט. בימות המשיח ניתן להוסיף ולבנות על היסודות שאנו מניחים כאן בעולם הזה.

חז"ל גילו לנו, שמשיה יכול לבוא בכל רגע ורגע, וכן קבע הרמב"ם בנוסח אני מאמין 'אחכה לו בכל יום שיבוא', וא"כ, מוטלת עלינו החובה להזדרז ולהניח עירוב תבשילין בעולם הזה טרם ביאת המשיח. אנו חייבים להיות מוכנים, שהרי המשיח יכול לבוא בכל רגע, ואז יהיה מאוחר מדי ולא תהיה אפשרות להניח את היסודות לעבודת ה'. השינוי חייב להתבצע עכשיו כדי שבימות המשיח ניתן יהיה לעלות ולהתקדם בעבודת ה'.

יה"ר שנזכה לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.